

МОВА ЮРИДИЧНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Юридична мова – це фахове використання мови, що вимагає особливого вивчення та врахування низки закономірностей. Очевидно, що переклад правничих текстів потребує уваги до вживання терміноодиноць та обережного ставлення до наслідків навіть незначних контекстних змін. Цей вид мови значно відрізняється від повсякденного спілкування, а отже варто розглянути деякі специфічні особливості юридичної мови, про які перекладач завжди повинен пам'ятати. Розуміння того, чому юридична мова така, якою вона є, може допомогти перекладачеві розробити своєрідну текстову модель, виробити почуття того, як функціонує юридичний дискурс.

Якщо переглянути представлені для порівняння правничі документи [1–7], можна розрізнити, наскільки важливим для розуміння контексту є правильне використання термінів. На жаль, словники не завжди можуть допомогти у перекладі юридичних документів. Адекватний переклад вимагає як розуміння обговорюваного предмету, так і ознайомлення з подібними моделями, наприклад, тих же постанов чи законів.

Англомовна юридична термінологія є досить складною для трансформації. Унаслідок значних відмінностей правових систем України та Великої Британії англійські юридичні терміни не є тотожними нормативним поняттям української терміносистеми. Наявність інститутів, які властиві виключно юридичній системі Великої Британії і відсутні в українській, призводять до виникнення таких термінологічних одиниць, які не мають еквівалентів. З перекладом юридичного дискурсу пов'язані труднощі, спричинені специфічними рисами англійської та української правових систем і мов.

Аспект перекладу та тлумачення юридичних документів висвітлювали В. С.Виноградов, А. В. Федоров, В. Н.Комісаров, В. І. Карабан, Р. П. Зорівчак, М. Й. Коржанський, Т. Р. Кияк, М. М.Положин, Л. М.Черноватий та багато інших. Правничий дискурс, на думку Отто Вальтера (Otto Walter), може бути розподілений на чотири категорії залежно від функціональних галузей права, а саме: – 1) мова законів (правові тексти, призначені законодавцем як для фахівців, так і нефаківців (законо, постанови тощо)); 2) мова юридичної науки та експертиз (коментарі та обговорення фахових питань, які відбуваються у межах професійної комунікації); 3) мова відомчого писемного спілкування (формуляри, повістки тощо); 4) адміністративний жаргон (неофіційне обговорення спеціальних питань фахівцями) [1, с. 44-57].

Як відомо, маркером юридичного дискурсу є ситуація комунікації в юридичній сфері, а головною складовою – текст юридичного документу. Не підлягає сумніву те, що мова юридичного дискурсу є не лише надзвичайно складною (навіть для носіїв мови, які не мають юридичної освіти), але інколи незрозумілою і власне для фахівців.

Юридична мова, як мова суспільного інституту права та науки про нього, характеризується такими рисами:

1. Правова мова є консервативною, повільно змінюється.

Основою юридичного дискурсу є ідея про те, що закон розглядається як єдина система, яка органічно розвивається з покоління в покоління. У законі є спадкоємність, вона продовжує зростати і розвиватися послідовно через давні традиції. Юридична

мова відображає ці концепції; історично зумовлене використання прецеденту впливає на кожен добір слова, вживання кожної фрази у правовому дискурсі. З цієї причини юридична мова має тенденцію бути досить консервативною. Вона повільно змінюється і має тенденцію зберігати вислови і формулювання, які не вживаються в повсякденній мові. Правова мова в значній мірі покладається на стандартні формули вираження думки, оскільки значення цих фраз було спричинене їх тривалим використанням. Необхідність в тому, щоб юридична мова була надійною та послідовною, наскільки це можливо, є пріоритетною у більшості правничих документів: «Now, therefore, we, Your Majesty's most dutiful and loyal subjects, the Commons of the United Kingdom in Parliament assembled, have freely and voluntarily resolved to make such provision as hereinafter appears for the purposes aforesaid, and we do most humbly beseech Your Majesty that it may be enacted, and be it enacted by the Queen's most Excellent Majesty, by and with the advice and Spiritual and Temporal, and Commons, in this present Parliament assembled, and by the authority of the same, as follows...» [5].

2. Правова мова є визначеною, точною та технічною.

Повідомлення має бути надзвичайно чітко сформульоване. Слова повинні бути використані в суворій відповідності з такими визначеннями, які є зрозумілі для всіх сторін. Представники юридичної професії розуміють важливість відмінності між словами, які майже тотожні для непрофесіоналів: різниця між гласністю та публічністю висловлювання, висловлюванням і рішенням, володарем та власником, може мати незначні наслідки в повсякденній мові, але не в юридичній. У правничому контексті ці відмінності є критичними: «On application by a Member State, the Council may, acting unanimously, decide that aid which that State is granting or intends to grant shall be considered to be compatible with the internal market, in derogation from the provisions of Article 107 or from the regulations provided for in Article 109, if such a decision is justified by exceptional circumstances. If, as regards the aid in question, the Commission has already initiated the procedure provided for in the first subparagraph of this paragraph, the fact that the State concerned has made its application to the Council shall have the effect of suspending that procedure until the Council has made its attitude known.» [4].

3. Юридична мова має тенденцію до деталізації понять.

У правовому дискурсі ніщо не може розглядатися як зрозуміле саме по собі; кожна суттєва деталь повинна бути чітко виражена і сформульована. Часто здається, що юридична мова обтяжена надлишковими словами, і у перекладі виникає бажання уникати надмірних, на думку перекладача, елементів. Це може мати небезпечні наслідки, оскільки надмірність зазвичай виконує важливу функцію роз'яснення й уточнення поняття:

«If a person to whom an instrument is negotiated becomes nothing more than a holder, the law of commercial paper would not be very significant, nor would a negotiable instrument be a particularly useful commercial device. A mere holder is simply an assignee, who acquires the assignor's rights but also his liabilities an ordinary holder must defend against claims and overcome defenses just as his assignor would» [6].

4. Правова мова характеризується формальністю у всіх її аспектах.

Формальність юридичної мови є вираженням формальності власне юридичного процесу. Ці особливості правозастосування відображаються в усіх аспектах юридичної діяльності, незалежно від того, чи є це прийняття законів (законодавства), видання наказів, застосування законів для вирішення судових справ (судових рішень) або прийняття заходів, призначених для виконання юридичних зобов'язань (переговори про контракт, складання заповіту тощо): «Usually the «rightful user» referred to in the preceding paragraph is the owner of the dominant tenement. In the case of a private right of way it is anyone with a legitimate purpose for visiting the land (which could be the rightful

owner, his immediate family who live there, any servants or staff who work there, anyone visiting the land for social or business or duty reasons). This explains why the postman (for example) may make use of the private right of way even though he does not own the dominant tenement.» [3].

Таким чином, педагогічний legalese є невід'ємною частиною правової культури. Але характер юридичної англійської змінюється, і, незважаючи на консерватизм та традиціоналізм, переживає поступові перетворення під тиском сучасної реальності, включаючи глобальні соціально-економічні виклики та науково-технічний прогрес.

В цілому, в наш час кампанія Plain English охоплює всі сфери життя. Почавшись як рух за чітке та просте юридичне письмо, він отримав підтримку у всіх частинах світу і охопив практично всі сфери права, бізнесу, державного управління та інформаційних технологій.

Учасники кампанії Plain English впроваджують його в урядові, комерційні, юридичні документи. Останні, врешті-решт, дозволяють бізнесу працювати більш ефективно.

У контексті глобалізації, в значній мірі обумовленій новими технологіями, коли англійською мовою як другою мовою говорять більше людей, ніж носіїв мови, потреба в Plain English передбачає сильний тиск на норми юридичної англійської, змушуючи її трансформуватися і розвиватися.

Список використаних джерел:

1. Otto W. Die Paradoxie einer Fachsprache / Walter Otto. – Stuttgart: Der öffentliche Sprachgebrauch. Band II, 1981. – 678 s. Джерела: Електронна система документації з питань адаптації законодавства України до Законодавства Європейського союзу. [Електронний ресурс]. – режим доступу: www.eurodocssdla.gov.ua.
2. An online institute devoted to the study of language and the law. [Електронний ресурс]. – режим доступу: www.languageandlaw.org.
3. Easements: Rights over neighbouring land [Електронний ресурс]. – режим доступу: www.boundary-problems.co.uk/boundary-problems/easements.html.
4. EUR-Lex Access to European Union law [Електронний ресурс]. – режим доступу: [//eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012E108](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012E108)
5. Great Britian: Parliament – The Townshend Act, November 20, 1767 [Електронний ресурс]. – режим доступу: [//avalon.law.yale.edu/18th_century/townsend_act_1767.asp](http://avalon.law.yale.edu/18th_century/townsend_act_1767.asp).
6. Holder in Due Course [Електронний ресурс]. – режим доступу: [//2012books.lardbucket.org/books/the-legal-environment-and-advanced-business-law/s18-01-holder-in-due-course.html](http://2012books.lardbucket.org/books/the-legal-environment-and-advanced-business-law/s18-01-holder-in-due-course.html).
7. The original and revised versions of the UK legislation. [Електронний ресурс]. – режим доступу: www.legislation.gov.uk.

УДК 80(063)

ББК 80я43

М 74

Мова, література і культура: актуальні питання взаємодії:
М 74 Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів, 13–14 жовтня 2017 р. – Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2017. – 136 с.

Видається в авторській редакції. Редакційна колегія Наукової філологічної організації «ЛОГОС» не завжди поділяє погляди, думки, ідеї авторів та не несе відповідальності за зміст матеріалів, наданих авторами для публікації.

У виданні зібрані тези, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Мова, література і культура: актуальні питання взаємодії».

УДК 80(063)

ББК 80я43